

USING THE PROBLEM-POSING AND PROBLEM-SOLVING METHODS IN TEACHING THE SUBJECT OF HO CHI MINH THOUGHT

Vu Thi Minh Tam

Email: vuminhtam1983@gmail.com

Academy of Policy and Development
Nam An Khanh Urban Area, Hoai Duc,
Hanoi, Vietnam

Received: 08/01/2025

Revised: 06/03/2025

Accepted: 09/4/2025

Published: 20/4/2025

Abstract: In the teaching process, to achieve the objectives of each lesson, the use of appropriate teaching methods plays a crucial role, helping the instructor meet the lesson's goals and engage students. The problem-posing and problem-solving teaching method is one of the active teaching methods that aligns with the new educational approach of "student-centered learning", helping students develop intellect, skills, and creativity. However, the application of this teaching method in the subject of Ho Chi Minh Thought still faces many limitations. This article proposes several ideas for applying the problem-posing and problem-solving method in teaching Ho Chi Minh Thought to educate revolutionary ideals in students.

Keywords: *Problem-posing and problem-solving method, revolutionary ideal education, Ho Chi Minh Thought, student.*

SỬ DỤNG PHƯƠNG PHÁP NÊU VÀ GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ TRONG DẠY HỌC MÔN TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH

Vũ Thị Minh Tâm

Email: vuminhtam1983@gmail.com

Học viện Chính sách và Phát triển
Khu Đô thị Nam An Khánh, Hoài Đức,
Hà Nội, Việt Nam

Nhận bài: 08/01/2025

Chỉnh sửa xong: 06/3/2025

Chấp nhận đăng: 09/4/2025

Xuất bản: 20/4/2025

Tóm tắt: Trong quá trình giảng dạy, để đạt được mục tiêu của từng bài học, việc sử dụng các phương pháp giảng dạy phù hợp đóng vai trò rất quan trọng, giúp người giảng đạt được mục tiêu của bài học, gây được hứng thú cho người học. Phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề là một trong những phương pháp dạy học tích cực, tiếp cận quan điểm giáo dục mới "lấy người học làm trung tâm", giúp người học phát triển trí tuệ, năng lực, sáng tạo. Tuy nhiên, việc vận dụng phương pháp dạy học này trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh còn nhiều hạn chế. Bài viết đề xuất một số ý tưởng vận dụng phương pháp nêu và giải quyết vấn đề trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nhằm giáo dục lý tưởng cách mạng cho học sinh.

Từ khóa: *Phương pháp nêu và giải quyết vấn đề, giáo dục lý tưởng cách mạng, Tư tưởng Hồ Chí Minh, sinh viên.*

1. Đặt vấn đề

Sử dụng phương pháp dạy học theo hướng phát huy tính tích cực nhận thức của sinh viên trong giảng dạy tư tưởng Hồ Chí Minh là góp phần thực hiện mục tiêu giáo dục toàn diện: "Chuyển mạnh quá trình giáo dục từ chủ yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất, kỹ năng của người học" (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021, tr.232-233), tạo bước chuyển mạnh mẽ, hiệu quả, thiết thực trong việc học tập, nghiên cứu, vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh theo tinh thần Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng và Chỉ thị số 23-CT/TW ngày 09 tháng 02 năm 2018 của Ban Bí thư Trung ương Đảng về "Tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả học tập,

nghiên cứu, vận dụng và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong tình hình mới" (Ban Bí thư, 2018). Hiện nay, phương pháp dạy học giải quyết vấn đề là một trong những phương pháp dạy học phát huy tính tích cực nhận thức của sinh viên và đang được nhiều giảng viên sử dụng trong mỗi bài giảng. Phương pháp này góp phần tạo hứng thú tìm tòi, nghiên cứu, phát huy ý thức trách nhiệm, tự học, tự nghiên cứu thường xuyên của sinh viên. Tuy nhiên, trên thực tế, việc sử dụng phương pháp này trong giảng dạy đôi khi chưa thực sự hiệu quả. Nếu giảng viên quan tâm, nghiên cứu và vận dụng nhiều hơn vào quá trình giảng dạy thì phương pháp này có thể góp phần nâng cao chất lượng bài giảng

trong từng tiết học. Bài viết này đề xuất một số ý kiến sử dụng phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh nhằm giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên.

2. Kết quả nghiên cứu

2.1. Một số vấn đề về phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề trong dạy học

a. Quan niệm về phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề

Tác giả ÔKôn.V cho rằng: “Dạy học nêu vấn đề là toàn bộ các hoạt động như tính chất, tình huống có vấn đề, biểu đạt các vấn đề, chú ý giúp đỡ sinh viên những điều cần thiết để giải quyết vấn đề, kiểm tra cách giải quyết đó và cuối cùng là quá trình hệ thống hóa, củng cố các kiến thức tiếp thu” (Phùng Văn Bộ, 2001, tr.90). Lecce. I.Ia. cho rằng: “Dạy học nêu vấn đề là phương pháp dạy học trong đó sinh viên tham gia một cách có hệ thống vào quá trình giải quyết các vấn đề và các bài toán có vấn đề được xây dựng theo nội dung tài liệu trong chương trình” (Lecnen, 1976, tr.6). Tác giả Nguyễn Thị Hương quan niệm phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề: “Là phương pháp dạy học, trong đó giáo viên tạo ra những tình huống có vấn đề, điều khiển học sinh phát hiện vấn đề, học sinh tự giác, tích cực, chủ động, sáng tạo để giải quyết vấn đề nhằm đạt được mục đích dạy học đã đề ra” (Nguyễn Thị Hương, 2022, tr.164-165). Từ những điểm tương đồng trong các quan niệm trên, có thể rút ra bản chất của dạy học nêu và giải quyết vấn đề là dựa trên mục tiêu bài học, giảng viên sẽ tạo ra các tình huống có vấn đề và hướng dẫn người học giải quyết các vấn đề học tập đó, góp phần phát huy tính tích cực, tự nhận thức và chủ động tham gia của người học vào quá trình học tập, đồng thời đạt được

các mục tiêu khác của quá trình dạy học.

Trong phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề, đặc trưng cơ bản của phương pháp này là “Xác định tình huống có vấn đề” vì “Con người chỉ tích cực tư duy khi họ rơi vào hoàn cảnh có vấn đề, khi phải thoát khỏi tình huống đang làm cản bước đi trong nhận thức hoặc trong thực tế cuộc sống” (Phạm Viết Vượng, 2017, tr.187). Những tình huống có vấn đề thường xuất hiện trong cuộc sống con người khi con người phát hiện ra những mâu thuẫn. Khi những mâu thuẫn mới xuất hiện, những phương pháp tư duy và kinh nghiệm cũ không thể giúp con người giải quyết chúng, điều này dẫn đến sự thôi thúc con người tìm cách giải quyết vấn đề.

b. Mục đích thực hiện phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề trong quá trình dạy học

Sử dụng phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề mang lại nhiều lợi ích cho quá trình dạy và học. Phương pháp này tạo ra môi trường học tập tích cực, khuyến khích sự tham gia và tương tác giữa giáo viên và học sinh; tạo điều kiện cho người học tìm tòi, khám phá những vấn đề mới; khuyến khích người học suy luận, phân tích và đề xuất giải pháp; khuyến khích người học làm việc theo nhóm để tìm ra giải pháp cho vấn đề; giúp người học nhận ra giá trị của kiến thức trong cuộc sống hàng ngày và tăng cường khả năng vận dụng kiến thức vào các tình huống khác nhau.

c. Các bước thực hiện phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề

Để thực hiện phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề hiệu quả, đạt được các mục tiêu bài học, khi thực hiện phương pháp này có thể theo các bước ở Bảng 1 (Nguyễn Văn Đệ, tr.47).

Bảng 1: Các bước dạy học theo phương pháp nêu và giải quyết vấn đề

Các bước	Nội dung	Các thao tác thực hiện
Bước 1	Nhận biết (phát hiện) vấn đề.	- Phát hiện vấn đề từ một tình huống gọi vấn đề. - Giải thích và chính xác hoá tình huống để hiểu đúng vấn đề được đặt ra. - Phát biểu vấn đề và đặt mục tiêu giải quyết vấn đề đó.
Bước 2	Giải quyết vấn đề.	- Phân tích vấn đề làm rõ mối liên hệ giữa cái đã biết và cái cần tìm (dựa vào những tri thức đã học, liên tưởng tới kiến, thức thích hợp). - Đề xuất và thực hiện hướng giải quyết vấn đề: Cần thu thập, tổ chức dữ liệu, huy động tri thức; sử dụng những phương pháp, kĩ thuật nhận thức, tìm đoán suy luận như hướng đích, quy lạ về quen, đặc biệt nữa, chuyển qua những trường hợp suy biến, tương tự hóa, khái quát hóa, xem xét những mối liên hệ và phụ thuộc, suy xuôi, suy ngược tiến, suy ngược lùi... Phương hướng đề xuất có thể được điều chỉnh khi cần thiết. Kết quả của việc đề xuất và thực hiện hướng giải quyết vấn đề là hình thành được một giải pháp.

Các bước	Nội dung	Các thao tác thực hiện
		- Kết hợp điều chỉnh, bổ sung. - Trình bày cách giải quyết.
Bước 3	Nghiên cứu lời giải, giải quyết tình huống và kiểm tra kết quả.	- Kiểm tra tính đúng đắn hợp lí của giải pháp, tìm những khả năng ứng dụng kết quả, nghiên cứu mở rộng vấn đề... Nếu giải pháp đúng thì kết thúc ngay, nếu không đúng thì lặp lại từ khâu phân tích vấn đề cho đến khi tìm được giải pháp đúng. Sau khi đã tìm ra một giải pháp, có thể tiếp tục tìm thêm những giải pháp khác, so sánh chúng với nhau để tìm ra giải pháp hợp lí nhất.

2.2. Khái quát chương trình môn Tư tưởng Hồ Chí Minh và nội dung giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên

2.2.1. Chương trình môn học

a. Mục tiêu môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Môn Tư tưởng Hồ Chí Minh trước hết giúp sinh viên nắm được những kiến thức cơ bản về khái niệm, nguồn gốc, quá trình hình thành và phát triển của Tư tưởng Hồ Chí Minh, những nội dung cơ bản của Tư tưởng Hồ Chí Minh về từng vấn đề và sự vận dụng của Đảng Cộng sản Việt Nam trong sự nghiệp cách mạng Việt Nam hiện nay. Qua đó, góp phần giúp sinh viên hiểu được giá trị, ý nghĩa của Tư tưởng Hồ Chí Minh đối với sự nghiệp cách mạng của dân tộc; bồi dưỡng năng lực tư duy lí luận chỉ đạo hành động để sinh viên biết hành động đúng đắn trong cuộc sống, biết đấu tranh, phản biện những quan điểm sai trái bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng là Chủ nghĩa Mác - Lênin và Tư tưởng Hồ Chí Minh. Đặc biệt, thông qua môn học góp phần định hướng, giáo dục sinh viên hình thành nhân cách, thực hành đạo đức cách mạng: nâng cao lòng yêu nước, trung thành với mục tiêu lí tưởng của dân tộc là độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội, biết làm việc thiện, đấu tranh chống cái xấu, sống thương yêu, đoàn kết đưa dân tộc Việt Nam bước vào “Kỉ nguyên vươn mình”, “Sánh vai được với các cường quốc năm châu” như sinh thời Bác Hồ hằng mong ước.

b. Nội dung môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Tư tưởng Hồ Chí Minh là một trong năm môn học bắt buộc, thuộc học phần các môn Lí luận chính trị được đưa vào giảng dạy cho sinh viên ở bậc Đại học cả hệ chuyên và không chuyên lí luận chính trị. Trong bài viết này, tác giả bài viết sử dụng giáo trình giảng dạy dành cho bậc đại học hệ không chuyên lí luận chính trị. Chương trình mới được ban hành theo Quyết định số 4890/QĐ-BGDĐT ngày 23 tháng 12 năm 2019 của Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc Phê duyệt chương trình, giáo trình sử dụng chung các

môn lí luận chính trị đối với đào tạo trình độ đại học các ngành không chuyên về lí luận chính trị (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2019), nội dung môn học Tư tưởng Hồ Chí Minh được phân bố thời lượng và nội dung môn học như sau:

- “Thời lượng môn học: 02 tín chỉ (30 tiết)” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2019).

- Nội dung các chương học: 06 chương.

Chương 1. Khái niệm, đối tượng, phương pháp nghiên cứu và ý nghĩa học tập môn Tư tưởng Hồ Chí Minh.

Chương 2. Cơ sở, quá trình hình thành và phát triển tư tưởng Hồ Chí Minh.

Chương 3. Tư tưởng Hồ Chí Minh về độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội.

Chương 4. Tư tưởng Hồ Chí Minh về Đảng Cộng sản Việt Nam và Nhà nước của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân.

Chương 5. Tư tưởng Hồ Chí Minh về đại đoàn kết toàn dân tộc và đoàn kết quốc tế.

Chương 6. Tư tưởng Hồ Chí Minh về văn hóa, đạo đức, con người” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2021).

2.2.2. Khái quát nội dung giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Giáo dục lí tưởng cách mạng trong giảng dạy Tư tưởng Hồ Chí Minh được hiểu là quá trình tác động có mục đích, có kế hoạch của người giảng viên đến người học, nhằm tác động đến nhận thức, hình thành ở người học những phẩm chất quan trọng. Qua đó, góp phần điều chỉnh hành vi của người học, bồi dưỡng tình yêu nước, yêu chế độ xã hội chủ nghĩa, yêu thương con người; tôn trọng và giữ gìn những giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của dân tộc; có khát vọng, có bản lĩnh vươn lên đạt mọi mục đích trong cuộc sống. Trong giai đoạn hiện nay, thực hiện giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên Việt Nam, cần tập trung vào các nội dung giáo dục sau:

- Giáo dục lòng yêu nước, ý chí tự lực, tự cường,

tinh thần tự tôn dân tộc, giữ gìn truyền thống văn hóa của dân tộc Việt Nam.

- Giáo dục niềm tin về tính tất yếu đi lên chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

- Giáo dục niềm tin tuyệt đối vào vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam và sự quản lý của Nhà nước.

- Giáo dục bản lĩnh vượt qua mọi thách thức trong cuộc sống.

- Giáo dục thực hành đạo đức và lối sống mới.

- Giáo dục tinh thần tự giác, tích cực, chủ động, sáng tạo và đổi mới.

2.3. Những ưu điểm và hạn chế của việc vận dụng phương pháp nêu và giải quyết vấn đề trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh để giáo dục lý tưởng cách mạng cho sinh viên

a. Ưu điểm

Việc dạy học nêu và giải quyết vấn đề nhằm tạo hứng thú cho sinh viên trong học tập, nghiên cứu tư tưởng Hồ Chí Minh, từng bước hình thành năng lực kết hợp lý luận với thực tiễn, học với hành, khắc phục tình trạng học thuộc lòng, thiếu sáng tạo, không phát huy được giá trị, ý nghĩa của môn học. Trong hoạt động thực tiễn, năng lực giải quyết vấn đề là một trong những năng lực cần thiết và quan trọng của con người, kích thích sự phát triển tư duy, nhận thức của con người trong cuộc sống. Vận dụng phương pháp nêu và giải quyết vấn đề trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh trước hết góp phần định hướng, phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo trong học tập và nghiên cứu khoa học cho học sinh, đồng thời phát triển năng lực nhận thức, năng lực hợp tác, đặc biệt là năng lực giải quyết vấn đề trong học tập môn Tư tưởng Hồ Chí Minh. Quá trình giải quyết tình huống có vấn đề trong học tập là bài học quý giá giúp sinh viên có thêm kinh nghiệm, đồng thời là cơ hội rèn luyện năng lực giải quyết vấn đề trong thực tiễn.

Khi thực hiện mục tiêu giáo dục lý tưởng cách mạng cho sinh viên trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh bằng phương pháp nêu và giải quyết vấn đề, sinh viên sẽ có được kiến thức chính xác, sâu sắc. Sinh viên hiểu được mục tiêu bài học và nắm bài học một cách sâu sắc ngay trên lớp. Trong quá trình phân tích vấn đề, sinh viên không ngừng tìm tòi, khám phá và tự do xử lý vấn đề bằng năng lực của mình. Sinh viên có khả năng bày tỏ quan điểm của mình từ những tình huống có vấn đề và được rèn luyện kỹ năng bảo vệ quan điểm cá nhân dựa trên

những lập luận khoa học, logic và có căn cứ.

Vận dụng phương pháp nêu và giải quyết vấn đề trong giảng dạy tư tưởng Hồ Chí Minh để giáo dục lý tưởng cách mạng cho sinh viên, một mặt khắc phục được tư tưởng, thái độ coi nhẹ việc học tập các môn khoa học Mác - Lênin và Tư tưởng Hồ Chí Minh. Đồng thời, sinh viên hiểu sâu sắc kiến thức về tư tưởng Hồ Chí Minh. Từ những tình huống có vấn đề nảy sinh trong thực tiễn cuộc sống mà giảng viên đưa ra, giúp sinh viên tự nhận thức và vun đắp lý tưởng cách mạng cho bản thân, để sinh viên biến thành hành động cụ thể, góp phần vào sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đấu tranh chống lại các tư tưởng phản động của các thế lực thù địch chống phá sự nghiệp cách mạng của nước ta hiện nay.

Trong dạy học nêu và giải quyết vấn đề, giảng viên là người đóng vai trò tổ chức, định hướng, gợi ý, hướng dẫn quá trình tiếp thu kiến thức mới của sinh viên. Khi thực hiện phương pháp này, giảng viên sẽ từng bước khắc phục được nhược điểm của việc giảng viên nói một mình, còn sinh viên thụ động tiếp nhận bài học; tạo không khí học tập cởi mở, chia sẻ, gắn kết, khoảng cách giữa thầy và trò được thu hẹp. Giảng viên có cơ hội nắm bắt được suy nghĩ, ý tưởng của sinh viên, qua đó giúp sinh viên có nhận thức đúng đắn kịp thời, đồng thời điều chỉnh phương pháp dạy học cho phù hợp.

b. Hạn chế

Hạn chế của việc áp dụng phương pháp này trong giảng dạy tư tưởng Hồ Chí Minh để giáo dục lý tưởng cách mạng cho sinh viên xuất phát từ chủ thể của quá trình giảng dạy là giảng viên và sinh viên. Phần lớn sinh viên hiện nay không hứng thú học các môn lý luận chính trị, trong đó có tư tưởng Hồ Chí Minh. Sinh viên học môn này với tâm lý cho rằng, vì đây là môn bắt buộc trong chương trình đào tạo nên phải học một cách gượng ép. Hơn nữa, họ chưa hiểu rõ vai trò, ý nghĩa của môn học tư tưởng Hồ Chí Minh đối với sinh viên. Do đó, việc triển khai dạy học giải quyết vấn đề trong giảng dạy tư tưởng Hồ Chí Minh cho sinh viên còn gặp nhiều khó khăn, khó đạt được mục tiêu đề ra cho môn học nói chung và mục tiêu giáo dục lý tưởng cách mạng cho sinh viên nói riêng.

Phương pháp dạy học này tuy thể hiện rõ tính ưu việt của nó nhưng chưa được triển khai đúng như vai trò của nó. Với môn học Tư tưởng Hồ Chí Minh, nội dung môn học có nhiều vấn đề lý luận và thực tiễn cần được giảng viên truyền đạt cho sinh viên. Tuy nhiên, thời lượng học tập của môn học ngắn:

06 chương được học trong 30 tiết (02 tín chỉ). Do đó, thời gian để giảng viên thiết kế, tổ chức cho sinh viên thực hiện phương pháp nêu và giải quyết vấn đề trực tiếp trên lớp là rất ít. Khi không thể thực hiện được phương pháp này trên lớp, giảng viên thường có xu hướng quay lại sử dụng các phương pháp truyền thống như trình bày, giải thích... Trên thực tế, nếu trên lớp giảng viên chỉ nêu vấn đề và hướng dẫn sinh viên tự giải quyết vấn đề ở nhà thì hiệu quả của phương pháp này sẽ không đạt yêu cầu vì có những sinh viên chưa có ý thức tự học, tự trả lời, tự nghiên cứu ở nhà mà chỉ ngồi chờ, thụ động tiếp thu kiến thức thông qua giảng viên trên lớp.

2.4. Biện pháp vận dụng phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề để giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Môn học Tư tưởng Hồ Chí Minh có vai trò cung cấp cho sinh viên những kiến thức khoa học, lí luận để xây dựng thế giới quan, cách nhìn nhận cuộc sống, phương pháp luận khoa học; góp phần giáo dục sinh viên phát huy truyền thống đoàn kết, ý chí, tự lực, lòng yêu nước, yêu chủ nghĩa xã hội,... xây dựng con người xã hội chủ nghĩa mới, không ngừng phấn đấu vì sự nghiệp giải phóng dân tộc, xã hội và con người; giáo dục sinh viên trở thành những chủ nhân tương lai của đất nước có bản lĩnh chính trị vững vàng, lí tưởng cách mạng, phẩm chất đạo đức tốt đẹp. Do đó, môn học có ưu thế lớn trong việc thực hiện mục tiêu giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên. Trong một bài giảng, để đạt được mục tiêu bài giảng và mục tiêu lồng ghép nội dung giáo dục lí tưởng cách mạng, đòi hỏi trong quá trình giảng dạy, giảng viên phải lựa chọn nội dung giảng dạy có thể lồng ghép nội dung giáo dục lí tưởng cách mạng, đồng thời phải sử dụng phương pháp dạy học phù hợp.

2.4.1. Cách xây dựng tình huống có vấn đề để giáo dục giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Vận dụng phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề để giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên trong dạy học Tư tưởng Hồ Chí Minh, yếu tố then chốt là người giảng viên phải đưa ra tình huống có vấn đề. Tình huống có vấn đề mà người giảng viên đưa ra có thể là những tình huống trái ngược với thực tế cuộc sống, nhưng cần phù hợp với trình độ nhận thức của sinh viên, khiến sinh viên muốn tìm cách giải quyết. Tình huống có vấn đề là tình huống tạo ra “cảm xúc” và “sự phấn khích” cho người học. Từ tình huống có vấn đề, người học sẽ suy nghĩ và rút

ra ý nghĩa từ tình huống có vấn đề đó trong nội dung bài học. Theo các nhà nghiên cứu, có nhiều cách để tạo ra tình huống có vấn đề mà giáo viên cần khai thác sử dụng như: “Tình huống không phù hợp với quan niệm thông thường trái với kinh nghiệm đã có; tình huống mâu thuẫn giữa lí thuyết và thực tế, giữa thực tế nơi này với nơi khác; tình huống xung đột, đối nghịch nhau; tình huống lựa chọn một trong các phương án đã có; tình huống đột biến, sự kiện phát triển nhanh khác thường; tình huống giả thuyết, tình huống dự đoán, giả định cần phải chứng minh” (Phạm Viết Vượng, 2017, tr.188). Xuất phát từ lí luận trên, khi xây dựng tình huống có vấn đề trong dạy học môn học Tư tưởng Hồ Chí Minh để giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên cần chú ý những vấn đề sau:

Các tình huống có vấn đề mà giảng viên đưa ra phải có yếu tố “thử thách” sinh viên, nghĩa là sinh viên không thể chỉ mở giáo trình ra là có ngay câu trả lời. Muốn có câu trả lời, sinh viên phải dựa vào kiến thức đã học trong nội dung bài giảng, kết hợp với hiểu biết thực tế và khả năng phân tích, lập luận để có câu trả lời. Do đó, khi giảng dạy môn Tư tưởng Hồ Chí Minh, giảng viên cần tránh đặt những câu hỏi không được coi là tình huống có vấn đề như: “Trình bày quan điểm của Hồ Chí Minh về chuẩn mực đạo đức cách mạng”; “Trình bày quan điểm của Hồ Chí Minh về điều kiện xây dựng khối đại đoàn kết toàn dân tộc”. Những câu hỏi dạng này chỉ là câu hỏi để sinh viên đạt được trình độ nhận thức đầu tiên của bài học, đó là ghi nhớ kiến thức. Các tình huống có vấn đề trong giảng dạy cần có những yếu tố phức tạp để kích thích tư duy của người học. Tuy nhiên, giảng viên không nên đưa ra những tình huống quá phức tạp, vượt quá trình độ nhận thức và khả năng giải quyết vấn đề của sinh viên.

Các tình huống có vấn đề được đưa ra phải phù hợp với mục tiêu và nội dung bài học, tập trung vào các vấn đề chính của bài học. Các tình huống được thiết kế phải đảm bảo hướng tới mục tiêu của bài học và mục tiêu bồi dưỡng lí tưởng cách mạng cho sinh viên. Giảng viên cần thiết kế các tình huống sao cho sau khi sinh viên giải quyết được vấn đề, các em sẽ rút ra được kiến thức quan trọng từ bài học, đồng thời biến kiến thức được dạy trong bài học thành các hành động cụ thể, thiết thực trong cuộc sống hằng ngày.

Các tình huống có vấn đề cần khơi dậy sự quan tâm của người học trong việc tham gia giải quyết vấn đề. Đó là: “Động lực, nhân tố kích thích xuất hiện ở người học nhu cầu tìm kiếm thông tin và sử dụng các

thao tác của tư duy để tìm lời giải thỏa đáng” (Huỳnh Văn Sơn, 2017, tr.141). Do đó, các tình huống có vấn đề cần có nội dung sâu sắc, kết hợp với các hình thức biểu đạt đa dạng (câu hỏi, sơ đồ, biểu đồ...), có khả năng kích thích nhận thức, tư duy, tìm tòi, khám phá của sinh viên, đồng thời tạo điều kiện cho người học thể hiện tính tích cực, hứng thú trong việc giải quyết tình huống. Dưới đây là ví dụ về một số tình huống gợi vấn đề trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh để giáo dục lý tưởng cho sinh viên.

Ví dụ 1: Khi giảng nội dung “II.3: Tư tưởng Hồ Chí Minh về thời kỳ quá độ lên Chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam thuộc chương 3: Tư tưởng Hồ Chí Minh về độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2021, tr. 73-122), giảng viên sử dụng phương pháp dạy học nêu và giải quyết vấn đề để thực hiện giáo dục sinh viên lý tưởng, niềm tin về tính tất yếu đi lên Chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam thông qua tình huống sau:

Tình huống có vấn đề: Thể hiện qua câu hỏi: Con đường quá độ đi lên xây dựng Chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam hiện nay vẫn còn nhiều khó khăn, thách thức. Một bộ phận không nhỏ dân chúng nói chung và thanh niên, sinh viên nói riêng đang dần mất niềm tin vào con đường này. Theo anh/chị, cần phải làm gì để bồi đắp niềm tin cho thanh niên, sinh viên Việt Nam vào con đường quá độ đi lên xây dựng Chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam?

Mục đích xây dựng tình huống có vấn đề: Giúp người học hiểu rõ hơn con đường, những khó khăn, thách thức trong thời kỳ quá độ đi lên xây dựng Chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Tác dụng: Thông qua tình huống này, tạo hứng thú, kích thích nhu cầu học tập, phát triển năng lực tư duy, năng lực tự tìm tòi, sáng tạo của sinh viên, đồng thời góp phần giáo dục sinh viên về lý tưởng, niềm tin vào tính tất yếu của con đường đi lên Chủ nghĩa xã hội ở Việt Nam.

Ví dụ 2: Khi dạy phần “I.1. Tính tất yếu và vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, thuộc Chương 4: Tư tưởng Hồ Chí Minh về Đảng Cộng sản Việt Nam và nhà nước của nhân dân, do nhân dân, vì nhân dân” (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2021, tr. 123-168), giảng viên sử dụng phương pháp nêu và giải quyết vấn đề để thực hiện giáo dục sinh viên lý tưởng, niềm tin và tính tất yếu về vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam.

Tình huống: Thể hiện qua câu hỏi: Hiện nay, các thế lực thù địch luôn chống đối Đảng ta dưới chiêu bài đòi đa nguyên chính trị, đa đảng đối lập ở Việt Nam.

- Dựa vào hiểu biết của mình, anh/chị hãy chỉ ra những chiêu bài, thủ đoạn đòi đa nguyên chính trị, đa đảng đối lập ở Việt Nam của các thế lực thù địch?

- Là những chủ tương lai của đất nước, theo anh/chị cần phải làm gì để bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng?

Mục đích xây dựng tình huống có vấn đề: Giúp người học hiểu rõ hơn về vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam, đồng thời có kiến thức và bản lĩnh chính trị để đấu tranh phản bác những luận điệu phản động, vu khống, bôi nhọ Đảng.

Tác dụng: Qua tình huống này, tạo hứng thú, kích thích nhu cầu học tập, phát triển năng lực tư duy, tự khám phá và sáng tạo của sinh viên, đồng thời góp phần giáo dục sinh viên về lý tưởng, niềm tin vào vai trò lãnh đạo tuyệt đối của Đảng Cộng sản Việt Nam.

2.4.2. Cách thức tổ chức cho người học giải quyết tình huống có vấn đề để giáo dục lý tưởng cách mạng cho sinh viên trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh

Sau khi tạo ra tình huống có vấn đề, giảng viên cần giúp sinh viên giải quyết vấn đề. Giảng viên cần hỗ trợ, hướng dẫn các em trong quá trình tiếp cận và xử lý vấn đề, vì từ tiếp cận tình huống đưa ra đến phát hiện bản chất của vấn đề cần giải quyết là một quá trình khó khăn, đòi hỏi nhiều kiến thức và kỹ năng đối với người học. Có nhiều cách để giải quyết vấn đề. Giảng viên có thể sử dụng kết hợp các phương pháp dạy học tích cực khác để giải quyết vấn đề như: thảo luận nhóm, trao đổi, tranh luận... Tùy theo vấn đề, giảng viên có thể giao cho sinh viên giải quyết vấn đề trong giờ học hoặc giao nhiệm vụ để sinh viên tự nghiên cứu, giải quyết vấn đề ngoài giờ học.

Ví dụ 3: Để giải quyết tình huống có vấn đề đặt ra ở ví dụ 2, giảng viên tổ chức thực hiện qua các bước sau:

Bước 1: Phát hiện vấn đề

Giảng viên tổ chức cho sinh viên tìm hiểu, phát hiện vấn đề, giải thích vấn đề qua sự hiểu biết của sinh viên. Sinh viên phải giải quyết được tình huống có vấn đề ở ví dụ 2 là: Những chiêu bài, thủ đoạn đòi đa nguyên chính trị, đa đảng đối lập ở Việt Nam của các thế lực phản động, thù địch? Thanh niên, sinh viên cần làm gì để bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng?

Bước 2: Giải quyết vấn đề

Dựa trên kiến thức đã học về vai trò lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam. Giảng viên tổ chức cho sinh viên tìm kiếm thông tin qua nhiều kênh khác

nhau để giải quyết vấn đề. Ở bước này, giảng viên cần sử dụng nhiều phương pháp giảng dạy khác như đối thoại, trao đổi với sinh viên. Trong quá trình tổ chức giải quyết tình huống có vấn đề, giảng viên chú trọng phát triển năng lực của sinh viên. Giảng viên hoặc sinh viên có thể chủ động đưa ra ý kiến trái chiều để kích thích sinh viên trao đổi, tranh luận.

Bước 3: Kết luận vấn đề

Sau khi sinh viên trong lớp đã trao đổi, giải quyết được vấn đề, giảng viên là người có trách nhiệm tổng kết vấn đề và kết luận những mục tiêu cần đạt được thông qua giải quyết vấn đề. Kết luận vấn đề ví dụ 2 ở bước 1: Sinh viên cần nắm được:

- Những thủ đoạn phá hoại nền tảng tư tưởng của Đảng và chế độ của các thế lực thù địch đó là: Đảng Cộng sản Việt Nam là đảng độc tài, mất dân chủ, Đảng ta chỉ quan tâm đến lợi ích của mình khi cầm quyền, không quan tâm, chăm lo đến lợi ích của nhân dân... và đó là nguyên nhân khiến cán bộ, đảng viên suy thoái về đạo đức, tìm cách đào sâu, khoét sâu, thổi phồng những hạn chế, khuyết điểm trong bộ máy Đảng...

- Thanh niên, sinh viên cần làm gì để bảo vệ nền tảng tư tưởng của Đảng; Tin tưởng tuyệt đối vào vai trò lãnh đạo duy nhất của Đảng; giữ vững lập trường, quan điểm, bản lĩnh chính trị; tích cực tham

gia các cuộc thi Olympic về khoa học Mác-Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh; tham gia các chương trình cập nhật kiến thức lí luận; sưu tầm những tấm gương người tốt, việc tốt, những câu chuyện đẹp, nhân văn đăng trên các trang mạng xã hội như Facebook, Zalo... để làm gương cho mọi người học tập.

- Qua giải quyết tình huống có vấn đề này, giảng viên giáo dục sinh viên lí tưởng, niềm tin vào vai trò lãnh đạo tuyệt đối của Đảng Cộng sản Việt Nam.

3. Kết luận

Phương pháp nêu và giải quyết vấn đề là một trong những phương pháp dạy học có ưu thế trong việc thực hiện yêu cầu của nhiệm vụ đổi mới phương pháp dạy và học theo hướng hiện đại, định hướng phát triển năng lực của người học, phát huy tính chủ động, sáng tạo của người học trong việc tiếp thu kiến thức và rèn luyện kĩ năng. Sử dụng phương pháp dạy học này đòi hỏi sự chuẩn bị kĩ lưỡng, cẩn thận từ giảng viên và sự tham gia tích cực từ phía sinh viên. Do đó, để đạt được mục đích sử dụng phương pháp dạy học này nhằm giáo dục lí tưởng cách mạng cho sinh viên trong dạy học môn Tư tưởng Hồ Chí Minh, mỗi giảng viên cần nghiên cứu, vận dụng phương pháp này một cách phù hợp với từng nội dung bài giảng để phương pháp này có thể phát huy hết vai trò của nó.

Tài liệu tham khảo

- Ban Bí thư. (2018). *Chỉ thị của Ban Bí thư về tiếp tục đổi mới, nâng cao chất lượng, hiệu quả học tập, nghiên cứu, vận dụng và phát triển chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh trong tình hình mới* (Chỉ thị số 23). Retrieved from <https://tulieuvankien.dangcongsan.vn/Uploads/2022/3/5/15/CT-23-TW.pdf>.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2019). *Quyết định Phê duyệt chương trình, giáo trình sử dụng chung các môn lí luận chính trị đối với đào tạo trình độ đại học các ngành không chuyên về lý luận chính trị* (Quyết định số 4890). Retrieved from <https://moet.gov.vn/content/vanban/Lists/VBDH/Attachments/2729/1%20Q%C4%90%204890.pdf>.
- Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2021). *Giáo trình Tư tưởng Hồ Chí Minh*. NXB Chính trị Quốc gia Sự thật.
- Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII, tập 1*. NXB Chính trị Quốc gia Sự thật.
- Huỳnh Văn Sơn, Nguyễn Kim Hồng & Nguyễn Thị Diễm My. (2017). *Phương pháp dạy học phát triển năng lực học sinh phổ thông*. NXB Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.
- Lecnen. I. Ia. (1976). *Dạy học nêu vấn đề*. NXB Giáo dục, Hà Nội.
- Nguyễn Văn Đệ, Nguyễn Thanh Hưng & Hoàng Thị Minh Phương. (2016). *Giáo trình Lí luận dạy học đại học trong khoa học giáo dục*. NXB Giáo dục Việt Nam.
- Nguyễn Thị Hương, Phạm Minh Hùng,... & Nguyễn Trung Kiên. (2022). *Giáo trình Giáo dục học*. NXB Đại học Vinh.
- Phạm Viết Vượng. (2017). *Giáo dục học*. NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.
- Phùng Văn Bộ, Nguyễn Như Hải, ... & Hoàng Ngọc Mai. (2001). *Một số vấn đề về phương pháp giảng dạy và nghiên cứu triết học*. NXB Giáo dục, Hà Nội.